

cepi vt ostendas mihi qua ratione saluetur homo per cristum.

¶ Ex necessitate per cristum saluetur homo. .XXIII.

Nonne sufficere: pbatur p cristu hoiem posse saluari cu etia infideles no negent hoiem vllomō posse fieri beatu: z satis ostensum sit qa si ponim⁹ xpm non esse: nullomō pot inueniri salus homis. **A**ut em̄ p xpm aut alio aliquomō aut nllomō poterit salu⁹ esse. **¶** Quia ppter si falsuz ē qa nullo aut aliquo aliomō pot hoc ee: necesse ē fieri p xpm. **B** Si quis videns rōnem qa alio mō nō pot esse z nō intelligēs qua ratione p xpm esse valeat asserere velit q: nec p xpm nec vllomō queat hoc esse quid huic respōdebim⁹. **A** Quid respōdēdū est illi q idcirco astruit esse impossibile qd necesse ē esse qa nescit quomodo sit. **B** Quia insipiens est. **A** Cōtemnendū ē ergo qd dicit. **B** Elerum ē sed hoc ipm illi ostēdendū ē qua ratione sit quod putat impossibile. **A** An nō intelligis ex his q supra dixim⁹ quia necesse ē aliquos hoies ad beatitudinē puenire. Nam si deo ē incōueniēs hoiem cū aliqua macula pducere ad b ad quod illū sine omni macula fecit: ne aut boni incepti penitere: aut ppositū implere non posse videatur: multomagis ppter eādem incōueniētā ipossibile est nullū hoiem ad hoc puehi ad qd factus ē. Quapropter aut extra fidē cristianā inueniēda ē pcti satisfactio: qualem supra esse debere ostēdim⁹: qd nulla ratō pot ostēdere aut indubitanē in illa esse credenda ē. Quod em̄ in necessaria rōne veracit esse colligitur: id in nullam debet duci dubietatem etiā si ratio quomō sit nō p̄cipitur. **B** Uerū ē qd dicit. **A** Quid ergo qris ampli⁹. **B** Hō ad hoc veni vt auferas mihi dubitatioem: sed vt ostēdas mihi certitudis mee rōnem. Quapropter sicut me rōna

biliter deduxisti ad hoc vt videā hoiem peccatorē hoc debere deo p pctō quod et reddere nequit: z nisi reddiderit saluari nō valet: ita volo me pducas illuc vt rōnabili necessitate itelligā esse oportere oīa illa que nobis fides chatholica d xpo credē p̄cipit: si volum⁹ saluari: z quomō valeāt ad salutē homis z qualiter deus misericōdia saluet hoiem cum non dimittat illi pctm nisi reddiderit quod ppter illud debet: z vt cerciores sint argumentatiōes tue sic a lōge incipe vt eas supra firmū fundamentū constituas. **A** Adiuuet menūc de⁹ quia tu nullaten⁹ mihi parcis nec cōsideras inbecillitatē sciētie mee cui tam magnū opus iniungis. **¶** Temptabo tamē qñquidem incepti nō in me sed in deo cōfidens z faciā qd ipō adiuuātē potero. **¶** Sed ne fastidium hec volenti legere nimis lōga p̄nuatiōne generem a dictis dicenda alio exordio distinguamus.

¶ Explicit liber primus.

¶ Incipiunt capitula libri secundi.

Hominē eē factū iustū. **¶** Ca. I.
¶ Quod non moreretur si nō peccasset. **¶** Capitulū. II.
¶ Quod cū corpore in quo viuit in hac vita resurgat. **¶** Capitulū. III.
¶ Quod de humana natura perficiat deus quod incepti. **¶** Capitulū. IIII.
¶ Qd quis hoc necesse sit fieri tñ non hoc faciet cogēte necessitate z q sit necessitas que aufert gratiā aut minuit et sit necessitas que auget. **¶** Capitulū. V.
¶ Qd satisfactiōem p q̄ saluat hō nō possit facere nisi de⁹ hō. **¶** Capitulū. VI.
¶ Qd necesse sit eundē ipm eē pfectum deū z perfectū hoiem. **¶** Capitulū. VII.
¶ Qd ex genere ade z de virgie semia: deū oporteat assūere hoies. **¶** Ca. VIII.
¶ Quod necesse sit vebū solū z hoies in ynā cōuenire psonā. **¶** Capitulū. IX.
¶ Quod idē hō non ex debito moriaf et quomō nō possit vel possit peccare et

Liber Secundus

cur ille vel angelus d̄ sua iusticia laudā
dus sit cū peccare nō possint. .X.

Quod moria ex sua p̄tate z q̄ mortali
tas si p̄tineat ad purā hoīs naturā. XI.

Quod q̄uis incōmodorum nostrorum
pariceps sit miser tñ non sit. ¶ Ca. XII.

Quod cum alijs infirmitatibus nostris
ignorātiā non habeat. ¶ Ca. XIII.

Quomodo mors eius preualeat nu
mero z magnitudi p̄ctōrū oīm. XIII.

Quod delectat mors eadē etiā peccata
eum perimentium. ¶ Capitulum. XV.

Qualiter deus d̄ massa peccatrice af
sumpsit hominem sine peccato z de sal
uatione ade et eua. ¶ Capitulum. XVI.

Quod in deo non sit necessitas vel im
possibilitas et q̄ sit necessitas cogens et
necessitas non cogens. ¶ Ca. XVII.

Quomodo vita xp̄i soluat deo p̄
peccatis hominū: et quomodo debuit
xp̄s vel non debuit pati. ¶ Ca. XVIII.

Quanta ratione d̄ morte eius sequa
tur humana saluatio. ¶ Capi. XIX.

Quā magna z q̄ iusta sit m̄ia dei.

Quod impossibile sit dyabolū re
conciliari. ¶ Capitulum. XXI.

Quod in his que dicta sunt veritas ve
teris z noui testamenti p̄bata sit. XXII

Incipit liber sc̄ds hominē factū esse
iustum vt beatū esset. ¶ Capitulum. I.

Rationalē na
turā a deo factā esse iustā
vt illo fruendo beata esset
dubitari non debet. Ideo

nāq̄ rōnalis est vt discernat inē iustū et
iniustū inter bonū z malū inter mai⁹ bo
nū z min⁹ bonū. Alioqn frustra facta ef
set rōnalis. Sed de⁹ nō fecit eā rōnales
frustra. Quare ad hoc eā factā rōnales
eē p̄stat. Simili rōne p̄bat q̄ ad hoc ac
cepit p̄tatem discernēdi vt odisset z vi
taret malū: amaretq̄ et diligeret bonū

atq̄ maius bonū magis diligeret z eli
geret. **A**lter nāq̄ frustra illi de⁹ dedis
set p̄tatem illā discernēdi quā vanū di
scerneret si sc̄dm discretionē nō amaret
z vitaret. Sed nō puenit vt d̄s tātā po
testatē frustra dederit: ad h̄ itaq̄ factā
eē rōnalē naturā certum ē vt sūmum
bonū sup̄ omnia amaret et diligeret nō
propter aliō sed p̄pter ip̄m: si. n. p̄pter
aliud: nō ip̄m sed aliud amat. **E**t h̄ nisi
iusta facere nequit. **E**t igit̄ frustra non
sit rōnalis: simul rōnalis z iusta fa
cta ē. **Q**uod si ad sūmū bonū eligendū
et amādū iusta facta ē aut talis ad h̄ fa
cta ē vt aliquādo assequer̄ qd̄ amaret et
eligeret aut nō. Sed si nō ad hoc iusta
est facta vt qd̄ sic amat z eligit assequa
tur: frustra facta ē talis vt sic illud amet
et eligat nec vlla ratio erit cur illd̄ asseq̄
debeat aliqn̄. **Q**uādiu ergo amando z
eligendo sūmū bonū iusta faciet: ad qd̄
facta ē misera erit: q̄ indigēs erit cōtra
volūtātē non h̄ido qd̄ desiderat qd̄ ini
mis absurdū ē. **Q**ua p̄pter rōnalis na
tura iusta ē facta vt sūmo bono fruendo
br̄a esset. homo ḡ qui rōnalis natura ē:
factus ē iust⁹ ad h̄ vt d̄o fruendo br̄is eēt
Quod h̄ si moreret si nō peccasset. **H**

Quod at talis factus sit vt necita
te non moreret hoc facile p̄bat
q̄ vt iā dixim⁹ sapientie et iusti
cie dei repugnat vt cogeret mortē pati
sine culpa: quē iustū fecerat ad eternam
br̄itudinē. Sequit̄ ḡ quia si nunq̄ pec
casset nūq̄ moreretur.

Quod cū corpore i quo viuit in hac vita
resurgat. ¶ Capitulum. III.

Unde apte q̄nq̄ futura mortuo
rū resurrectio p̄bat. **Q**uipe
si h̄o p̄fecte restaurādus ē talis
debet restitui q̄lis futur⁹ erat si non pec
casset. **B** Aliē eē nō potest. **Q**uē
admodū igit̄ si nō peccasset h̄o cū codē
quod gerebat corpore incorruptibilita
tem transmūtandus erat ita oportet vt

Cur deus homo

cum restaurabitur cum suo in quo uiuit
in hac uita corpore restauret. **B** Quid
respondebimus si quis dicat quia hoc
fieri oportet de illis in quibus humana gen-
restaurabitur et reprobis uero non est neces-
se. **A** Nil iusti aut ueniendi intelligit
quam ut sicut homo si pseuerasset iusticia to-
tus id est anima et corpore eterne beatus esset:
ita si pseuerat in iusticia totus similis eter-
ne miser sit. **B** Breuiter mihi de his
satisficisti.

Q de humana natura proficiat deus quod
incepit. **Capitulum III.**

Est hijs est facile cognoscere quoniam
ad hoc de humana proficiat deus na-
tura quod incepit: aut inuani fecit: tam sub-
limem naturam ad terram bonum. At si nihil pe-
catorum agnoscit deus fecisse quam rationalem na-
turam ad gaudendum de se: ualde alienum est
ab eo ut illam rationalem naturam penitus peri-
re sinat. **B** Non potest aliter putare cor-
rationale. **A** Necessesse est ergo ut de huma-
na natura proficiat quod incepit hoc autem fie-
ri sicut diximus nequit nisi per integram peccati
satisfactionem quam nullus peccatorum facere po-
test. **B** Intellego iam necesse esse ut deus
proficiat quod incepit: ne aliter quam deceat a
suo incepto uideatur deficere.

Q uamuis hoc necesse sit fieri tamen
non faciet cogente necessitate et quod sit neces-
sitas que aufert gratiam aut minuit et sit neces-
sitas que augeat. **Bozo.** **Capitulum V.**

Sed si ita est uideatur quasi cogi de-
necessitate uitam indeceteriam ut salu-
tem procuret humanam. **N**on ergo nega-
ri poterit plus habere propter se facere quam propter
nos. At si ita est quam gratiam illi debemus pro
eo quod facit propter se. **Q**uod etiam nosram imputa-
bimus salutem eius gratiam: si nos saluat neces-
sitate. **A** Est necessitas que benefacienti gratiam au-
fert aut minuit et est necessitas qua maior ex
beneficio: gratia debetur. **C**um enim aliquis ca-
necessitate cui subiacerit inuitur beneficium: aut
nulla aut minor illi gratia debetur. **C**um uero
ipse se sponte necessitate benefacienti subdit

nec inuitur eam sustinet tunc utique beneficium gra-
tiam meretur maiorem. **N**on enim hec est dicenda
necessitas sed gratia quod nullo cogente illum
suscepit aut seruat sed gratis. **N**am si quod
hodie sponte permittis te cras daturum eam
de cras uoluntate das: quamuis necesse sit te
cras reddere permittis: si non poteris aut
non uis mereri. non tamen minus tibi debet
ille per impetum beneficium cui das quam si non
permisisses: quoniam te debitorem ante tempus
dacionis illi facere non es cunctatus nec co-
actus. **T**ale est cum quis sancte conuersationis no-
uet propositum. **Q**uamuis namque seruare illud
ex necessitate post notum debeat ne apostata
te dampnationem incurrat et licet cogi pos-
set seruare si noluit: si tamen non inuitur ser-
uat quod uouit non minus sed magis gratum
est deo quam si non uouisset: quoniam non solum co-
munem uitam sed etiam eius licentiam sibi pro-
pter deum abnegauit. **N**ec sancte uiuere di-
cedum est necessitate: sed eadem qua uouit liber-
tate. **Q**uare multo magis si deus facit bo-
num homini quod incepit: licet non deceat eum a
bono incepto deficere: totum gratie debe-
mus imputare quod hoc propter nos non pro-
pter se (nullus egens) incepit. **N**on enim illud la-
tuit quod homo facturus erat cum illud fecit: et tamen
bonitate sua illum creando sponte se ut profice-
ret inceptum bonum quasi obligauit. **D**enique
deus nihil facit necessitate: quod nullo modo cogi-
tur aut prohibetur aliquid facere. **E**t cum dici-
mus deum aliquid facere quasi necessitate uitam
inhonestam quam utique non timet potius in-
telligendum est quod facit necessitate seruade ho-
nestatis que scilicet necessitas non est aliud quam
immutabilitas honestatis eius: quam a se-
ipso et non ab alio habet: et ideo improprie
dicitur necessitas. **D**icimus tamen quod necesse est
ut bonitas dei propter immutabilitatem suam pro-
ficiat de homine quod incepit quamuis totum sit
gratia quod fecit bonum. **B** Concedo
satisfactionem per quam saluat homo non
possit facere nisi deus homo. **VI.**

Rec autem fieri nequit nisi sit qui
soluat deo pro peccato hominis

aliquid maius quam omne quod deus non est. **B** Ita constat. **A** Illud quod de suo poterit deo dare aliquid quod super omne quod se deo est maiori esse necesse est quam omne quod non est deus. **B** Nequeo negare. **A** Nihil autem est quod super omne sit quod deus non est nisi deus. **B** Verum est. **A** Non ergo potest hanc satisfactionem facere nisi deus. **A** Sic sequitur. **A** Sed nec facere illam debet nisi homo alio qui non satisfacit homo. **B** Non videtur aliquid iustius. **A** Si ergo sicut constat necesse est ut de hominibus proficiatur illa superna civitas: nec hoc esse valet: nisi fiat predicta satisfactio quam nec potest facere nisi deus nec debet nisi homo: necesse est ut eam faciat deus homo. **B** Benedictus deus iam magni quiddam inuenimus de hoc quod querimus persequere igitur ut incepisti. Scio enim quia deus nos adiuuabit. **A** Inuestigandum est quomodo possit fieri deus homo.

Questio necesse sit eundem ipsum esse perfectum deum et perfectum hominem. VII.

Divina natura et humana si possunt inuicem mutari: ut divina fiat humana: vel humana divina nec ita misceri ut quedam tertia sit ex duabus que nec divina sit omnino nec humana. Denique si fieri possit ut altera in alteram converteretur aut esset tamen deus et non homo aut solum homo non deus. Aut si misceretur ita ut ex duabus corruptis fieret quedam tertia. quemadmodum de duobus indiuisibilibus animalibus diuersarum specierum masculo et femina nascitur tertiū quod nec patris integram nec matris seruat naturam sed ex utraque tertia nec homo esset nec deus. Non igitur potest fieri homo deus quem querimus ex diuina et humana natura: aut conuersione alterius in alteram aut corruptiua commixtione vtriusque in tertia: quia hec fieri nequeunt: aut si fieri valerent nihil ad hoc quod querimus valeret. Si autem quolibet modo coniungi: ita dicuntur hee due nature integre: ut cum alius sit homo alius deus: et non idem sit deus quod et homo impossibile est ut am-

bo faciant quod fieri necesse est. Nam deus non faciet: quia non debet: et homo non faciet quia non poterit: ut ergo hoc faciat deus homo: necesse est eundem ipsum esse perfectum deum: et perfectum hominem qui hanc satisfactionem facturus est: quoniam eam facere non potest nisi sit verus deus nec debet nisi sit verus homo. Quomodo ergo seruata integritate vtriusque nature necesse est inueniri deum hominem non minus necesse est has duas naturas integras conueniri in vna persona quemadmodum corpus et anima rationalis conueniunt in vno hominem: quoniam aliter fieri nequit ut idem ipse sit perfectus deus et perfectus homo. **B** Totum mihi placet quod dicis. **Q**uestio ex genere adae et de virgine femina deum opteat assumere hominem. VIII.

Restat nunc querere unde et a quo assumet deus humanam naturam. Aut enim assumet eam de adamo aut faciet nouum hominem quemadmodum fecit adamo de nullo alio homine. Sed si nouum hominem faciet non ex adae genere: non pertinet ad genus humanum quod natum est de adam: quare non debet satisfacere pro eo quod non erit de illo. Sicut enim rectum est ut pro culpa hominis non satisfaciat ita necesse est ut satisfaciens idem sit qui peccator: aut eiusdem generis. Alter namque nec adamo nec genus eius satisfaciet pro se. Ergo sicut de adamo et eua peccatum in omnes homines propagatum est: ita nullus nisi vel ipse vel qui de illi nascitur pro peccato hominum satisfacere debet. Quomodo ergo illi nequeunt: necesse est ut de illis sit qui hoc faciet. Amplius sicut adamo et totum genus eius pro se stetit sine sustentatione alterius creature si non peccasset: ita oportet ut si idem genus resurget post casum pro se resurgat et releuetur. Nam pro quemcumque in statum suum restituatur per illum vtriusque status bit pro quem status suum recuperabit. Deus etiam quando humanam naturam primitus fecit in solo adam: nec feminam ut de utroque sexu multiplicarentur homines facere voluit nisi de ipso vno ipse apte monstrauit

Tur deus homo

senō nisi de adam voluisse facere qđ de humana natura factur⁹ erat. **Q**uapropter si gen⁹ade p aliquē releuā hōiem qđ nō sit de eodē genere nō in illā dignitatē quā habiturum erat si nō peccasset adam: et idō nō itēgre restaurabif et dei ppositū deficere videbif que duo incōueniētia sūt. **E**rgo necesse ē vt de adam assunā hō p quē restauret genus ade. **B** Si rōiem seqmur sicut pposuim⁹ hoc incurabili⁹ oportet eē. **A** Inuestigem⁹ nūc vtrū assumēda sit a deo natura hoīs de patre et matre sicut alij homines aut de viro sine femina aut de femina sine viro. **R**ā quocunq; mō ex his tribus modis sit de adā et de eua erit de quibus ē omīs hō vtriusq; sexus: nec aliq; modus ex tribus his facili⁹ ē dōq; alij vt eomō potius debet assumi. **B** Bene pcedis. **A** Verum nō ē opus multo labore vt ostēda⁹ quia mūdius et honest⁹ pcreabitur hō ille de solo viro vel femina qđ de p̄mixtiōe vtriusq; sicut omnes alij filij hoīm. **B** Sufficit. **A** But ergo de solo viro aut de sola femina assumēdus ē. **B** Aliud nō pōt. **A** Quatuor modis pōt de⁹ facere hoiem videlicet aut de viro et de femina: sicut asiduus vsus mōstrat: aut nec d viro nec de femina sicut creauit adam: aut de viro sine femina sic fecit eua: aut de femina sine viro qđ nondū fecit. vt igif hunc qđ modū probet sue subiacere potestati et ad hoc ipm opus dilatū eē nil cōuenientius qđ vt de femina sine viro assumat illū hoiez quē querim⁹. **U**trū aut d virgine aut de nō virgine digni⁹ h fiat: nō ē op⁹ disputare: s̄ sine oī disputatiōe asserdū ē: qđ d virgine deū hoiez nasci oportet. **B** Scdm placitum cordis mei loqueris. **A** Est ne solidū hoc qđ diximus aut vanū aliquid sicut nubes: qđ dixisti nobis ifideles obicere. **B** Nil solidius. **A** Pingē igitur non sup fictam vanitatē sed sup solidā veritatem

et dic: qđ valde cōuenit vt quē admodū hominis peccatū et causa nostre dāpnatiōis initium sumpsit a femina: ita medicina peccati et causa nostre salutis nascatur de femina: ac ne mulieres desperent se p̄ntrere ad sortem beatorū quoniam de femina tantū malū p̄cessit oportet: vt ad reformādā spem eaz de muliere tantū bonum procedat. **P**inge et hic. **S**i virgo erat que causa fuit humano generi toti⁹ mali. multo magis decet vt virgo sit que causa erit totius boni. **H**oc quoq; pingē. **S**i mulier quā fecit deus de viro sine femina facta est de virgine conuenit valde vt vir quoq; qđ fiet de femina sine viro fiat de virgine. **S**ed de picturis que possunt pingi sup hoc: quia deus homo de virgine muliere nasci debet: ista nunc sufficiant. **B** Talis pulcre et rōnabiles s̄ picture iste. **Q**uod necesse sit verbū solū et hoiez in vnā cōuenire psonā. **.IX.** **A**

Unc quoq; querendū ē in qua persona deus qui ē tres p̄sone hominē assumat. **P**lures enim p̄sone nequeūt vnū eūdemq; hominē assumere in vnitate p̄sone. **Q**uare in vna persona tātū hic fieri necesse ē. **S**ed de hac vnitate p̄sone dei et hominis et in qua persona dei hoc magis fieri oportet in epistola de incarnatione verbi ad dominū papam vrbānū directā q̄tum ad presentē inuestigatiōem sufficere pu to locutus sū. **B** Breviter tamē hoc tange cur potius persona filij debeat incarnari quā patris et spiritus sancti. **A** Si quēlibet alia persona incarnaretur erunt duo filij in trinitate filij scilicet dei qui et ante incarnationem filius est et ille qui per incarnationem filius erit virginius et erit in personis que semp equales esse debent inequalitas secūdum dignitatem natiuitatum. **D**igniorē namq; natiuitatem habebit natus ex deo quam nat⁹ ex virgine. **I**tē si pater fueris scar

Liber Secundus

natus erūt duo nepotes in trinitate q̄a pater erit nepos parētū virginis p̄ ho-
minē assumptū z verbū cum nil habeat
de hoīs nepos tamē erit virginis q̄a fi-
lij ei⁹ erit filius. **Q**ue oīa incōueniētia
sūt nec in carnatiōe verbi cōtingūt. Est
et aliud cur magis pueniat incarnari fi-
lio q̄ alijs psonis: quia cōueniētius so-
nat filius supplicare patri q̄ aliā psonā
alijs. **I**tē hō p quo erat oraturus z dyab-
olus quē erat expugnatur? ambo fal-
sā similitudinē dei p ppriā volūtātē pre-
sūperāt. **U**nde q̄st specialis? aduer⁹ p
sonā filij peccauerāt qui vera p̄ris simi-
litudō creditur. **I**lli itaq̄ cui specialius
fit iniuria pueniētius attribuit̄ culpe vī
dicta aut indulgētia. **Q**ua ppter cū ra-
tio nos inēuitabilis pduerit ad hoc vt
necesse sit diuinā et humanā naturaz in
vnaz conuenire psonā nec h̄ fieri possit
in pluribus psonis dei z hoc cōueniētis
fieri pateat in psona verbi q̄ in alijs: ne-
cesse ē verbū dei z hoīem in vnā cōue-
nire psonā. **B** Sic ē via qua me du-
cis vndiq̄ multa ratiōe vt neq̄ ad dex-
tram neq̄ ad sinistā videā me ab illa
posse declinare. **A** Nō ego te duco
sed ille de q̄ loq̄mur: sine q̄ nil possum⁹
nos ducit vbiq̄ q̄ via veritatis tenem⁹.
Quod homo idē non ex debito mo-
riatur z quomō possit vel nō possit pec-
care z cur ille vel angel⁹ de sua iusticia
laudādus sit cū peccat nō possit. **X.**
Utrū aut̄ homo ille sit moritur⁹
ex debito sicut alijs hoīes ex de-
bito moriūt̄ nunc inuestigare
debem⁹. **S**ed si adam moritur⁹ nō erat
si non peccasset multo magis iste mortē
pati nō debet in quo pctm̄ eē nō pote-
rūt quia de⁹ erit. **B** In hoc volo te
aliq̄ntulū morari. **S**ive em̄ dicatur pos-
se siue non posse peccare in vtroq̄ mihi
non parua nascitur questio. **N**am si nō
posse peccare dicitur. **E**t em̄ aliquantu-
lū loquar nō quasi de illo qui nūq̄ fuis-

set sicut hacten⁹ fecimus: sed velud de
eo quē z cuius facta nouim⁹ quis neget
illū multa potuisse facere que pctā dicit̄
mus. **Q**uipe vt alia taceā quomō di-
cem⁹ eum nō potuisse mentiri quod sēp
peccatū ē. **C**um em̄ dicat iudeis de pa-
tre: si dixerō quia nō scio eū ero similis
vobis mendax z inter hec verba dicat
non scio eū: quis eum dicat easdē tres
nequiuisse pferre dictōes siue alijs ver-
bis vt sic diceret nō scio eum? **Q**uod si
faceret vt ipse ait: esset mēdax q̄ est esse
peccatorē. **Q**uare quoniam hic potuit
peccare potuit. **A** Et hoc dicere po-
tuit z hoc peccare non potuit. **B**
Hoc ostende. **A** **O**mnis potestas
sequit̄ voluntatem. **C**ū enim dico quia
possum loqui vel ambulare: subaudit̄ si
volo. **S**i enim non subintelligit̄ volun-
tas non ē potestas sed necessitas. **N**am
cū dico quia nolens possum trahi z vinci
non est nec mea potestas sed necessitas
z potestas alteri⁹. **Q**uipe non ē aliud
possum trahi vel vinci: q̄ alius me trahere
vel vincere pōt. **P**ossum⁹ itaq̄ dice-
re de cristo quia potuit mentiri si subau-
diatur si vellet: z quomō mētiri non po-
tuit nolēs: nec potuit velle mentiri: nec
minus dici pōt nequiuisse mentiri. **S**ic
itaq̄ potuit z non potuit mentiri. **B**
Nūc redeam⁹ ad inuestigandū de illo
q̄si nōdū sit sicut incepim⁹. **D**ico igit̄:
si peccare nō poterit q̄a sicut dicit̄ non
poterit velle ex necessitate seruabit iusti-
ciā: q̄re nō ex libertate arbitrij iust⁹ erit.
Que igitur gratia illi p iusticia sua de-
bebit. **S**olem⁹ nāq̄ dicere deū idcirco
fecisse angelū et hoīem tales q̄ peccare
posset: q̄ten⁹ cū posset deserere iusticiā
et ex libertate arbitrij seruaret̄: gratiā z
laudem mererentur que illis si ex neces-
sitate iusti essent non deberent̄. **A**ns-
elmus. **N**onne angeli qui modo pec-
care nequeunt laudandi sunt. **B**oso.
Sūrvtiq̄ q̄a hoc q̄ modo nō possunt

Cur deus homo

meruerūt p hoc qđ potuerūt z noluerūt.

A Quid dicis de deo qđ peccare non pot nec hoc meruit p potestātē peccādi qua nō peccauit nōne laudādus ē p iusticia sua. **B** Hic volo vt respōdeas p me. nā si dico euz nō eē laudandū scio me mēiri. **S**i autē dico laudādum timeo infirmare rōnem qđ dixi de angelis. **A** Angeli nō sūt laudandi d iustitia sua qđ peccare potuerūt quia noluerūt sed qđ p hoc quodam mō a se habēt quod peccare nequnt in quo aliqtenus filies sūt deo: qui a se habz quicquid habet. Dicitur em̄ aliqd quod non aufert quādo pōr: z facere eē aliquid qui cum possit idipm facere non eē. nō facit. Sic itaq; cum angelus potuit auferre sibi iusticiā z nō abstulit z facere se nō eē iustū z nō fecit recte asserit ipse sibi dedisse iusticiam z seipsū iustū fecisse. hoc igitur mō habet a se iusticiā quia creatura eaz aliter a se habere nequit. z idcirco laudādus ē de sua iustitia z nō necessitate. sed libertate iust^o ē. qđ improprie dicitur necessitas vbi nec coactio vlla ē nec prohibitio. Quia ppter quoniā de^o pfecte habet a se quicquid habet ille maxime laudādus ē de bonis que habz z seruat nō vlla necessitate sed sicut supra dixi ppriā z eterna imutabilitate. Sic ergo hō ille qui idē ipse deus erit quoniā omne bonū qđ ipse habebit a se habebit. nō necessitate sed volūtate z libertate z a seipso iust^o z idcirco laudād^o erit. Quāuis em̄ humana natura a diuina habeat qđ habebit. idē tamen ipse a seipso (qm̄ due nature vna persona erūt) habebit. **B** Satisfecisti mihi ex hoc z apte video qđ z peccare non poterūt: z tamē laudād^o erit d iustitia sua. Sed nūc querēdū estimo: cū de^o talē posset facere homiē cur nō tales fecit angelos et duos primos homiēs vt similiter z peccare nō possent z de iusticia sua laudandi essēt. **A** Intelligis qđ dicas. **B**

Videoz mihi itelligere z idcirco quero cur eos tales nō fecit. **A** Quoniam nō potuit nec debuit fieri vt vn^o quisq; eoz eēt idē ipse qui deus sicut d hoie isto dicim^o: z si queris cur nō vel tot qđ sūt persone dei vlt saltē de vno hoc fecit rñdeo quia ratio tunc fieri nllaten^o hoc exigebat. sed omnio (quia deus nil sine ratioē facit) phibebat. **B** Erubescio quia hoc quesivi dic quod dicitur^o eras. **A** Dicam^o ergo quia mori non debet quoniam non erit peccator. **Bo.**

Concedere me oportet. **Bo** moriat^o ex sua potestate qđ mortalitas nō pteat ad purā hois naturā. XI

Nunc autē restat indagare vtrū possit mori scđm humanā naturam. nā scđm diuinā icorruptibilis semper erit. **B** De hoc cur dubitare debem^o cū ipse verus hō futur^o sit z ois hō naturalit^o mortal^o sit. **A** Nō puto mortalitātē ad purā sed ad corruptā hois naturā ptinē. Quippe si nūq; peccasset hō z immortalitas ipsi^o imutabiliter firma esset: nō tñ minus homo eēt verus. z quādo mortales in icorruptibilitatē resurgēt non minus erunt veri homines: Nā si ptineret ad veritatē humano nature mortalitas: nequa qđ posset esse homo qđ esset immortalis: nō qđ ptinet ad sinceritatē humane nature corruptibilitas: siue icorruptibilitas: quoniā am neutra facit aut destruit homiēs: s altera valet ad eius miseriam: altera ad beatitudinem. Sed quoniā nullus homo qui non moriatur. Idcirco mortale ponitur in hominis diffinitioē a philosophis: qui non crediderunt totū hominē: aliqui potuisse aut posse esse immortalē. Quare nō sufficit ad demonstrandū illum hoiem debere mortalem esse hoc quia verus erit. **B** Quere ergo tu aliam rationē: quia ego illam nescio si tu nescis qua ille probet et posse mori. **Anselmus.** Dubium non est quia

aut deus erit ita omnipotēs erit. **B**
Un est. **A** Si ergo volet poterit ani-
 mam suam ponere et iter sumere. **B**
 Si hō nō pōt nō videt q̄ sit om̄ipotens
A Poterit igit̄ nūq̄ mori. Si volet, et
 poterit mori et flurgere. Siue aut̄ aīam
 suā ponat nlo alio faciēte. siue aliq̄ hō fa-
 ciat vt eā ponat ip̄o pmittēte. quātū ad
 potestātē nil differt. **B** Nō ē dubi-
 um. **A** Si igitur voluerit pmittere
 poterit occidi. sed si noluerit nō poterit
B Ad hoc nos in dedinabilit̄ pducit
 ratio. **A** Ratio quoq̄ nos docuit.
 q̄a oportet eū mai⁹ aliquid habere. quā
 quicquid sub deo est. q̄d sp̄ote det et nō
 ex debito deo. **B** Ita ē. **A** hoc
 aut̄ sub illo nec extra illū iueniri pōt. **B**
 Clērū ē. **A** In ip̄o igitur inuenien-
 dū ē. **B** Sic sequitur. **A** Aut igitur
 seipm̄ aut aliqd̄ de se dabit. **B**
 Nō possū aliter intelligere. **A** Que-
 rendū nūc ē cuiusmodi hec datio debe-
 bit eē. Dare nāq̄ se nō poterit deo. aut
 aliquid de se quasi nō habētū vt suus sit
 quoniā omnis creatura dei ē. **B** Sic
 est. **A** Sic ergo itelligēda ē hec da-
 tio. q̄ aliqd̄ mō ponet se ad honores dei:
 aut aliqd̄ de se quomō debito: non erit.
B Ita sequitur ex supradictis. **A**
 Si dicim⁹ quia dabit seipm̄ ad obediē-
 dū deo. vt pseueranē seruādo iusticiam
 subdat se ei⁹ volūtati. non erit hoc dare
 q̄d de⁹ ab illo nō exigat ex debito. Om-
 nis enī rōnalis creatura debet hāc obe-
 diētiā deo. **B** hoc negari nequit.
A Alio itaq̄ mō oportet vt det seipm̄
 deo aut aliqd̄ de se. **B** Ad hoc nos
 impellit ratio. **A** Uideam⁹ si forte
 hoc sit vitā suā dare: siue ponere aīam
 suā. siue tradere seipm̄ morti ad honorē
 dei. hoc enī ex debito de⁹ nō exiget ab
 illo. qm̄ nāq̄ nō erit pctm̄ in illo nō de-
 bebūt mori vt dixim⁹. **B** Aliter ne-
 queo intelligere. **A** Cōsideremus
 adhuc vtrū sic rōnabilit̄ pueniat. **B**

Dicitur ego libenter audia. **A** Si
 homo psuauitatē peccauit an nō cōue-
 nit vt p̄ asperitatē satisficiat? Et si tam
 facile vict⁹ ē a dyabulo vt deū peccādo
 ex honoraret. vt facili⁹ nō posset. nōne
 iustū ē vt homo satisficiēs deo p̄ pctō.
 tāta difficultate vincat dyaboluz ad ho-
 norē dei: vt maiori nō possit. An nō ē di-
 gnū quaten⁹ qui se sic abstulit deo pec-
 cādo vt se plus auferre nō posset: sic se
 det deo satisficiēdo vt magis se nō pol-
 sit dare. **B** Non ē aliquid rōnabilit̄.
A Nil aut̄ asperius aut difficilius po-
 test homo ad honorē dei sp̄ote et non ex
 debito pati q̄ mortē. et nullaten⁹ seipm̄
 pōt homo magis dare deo quātum se
 morti tradit ad honorē illi⁹. **B** Cle-
 ra sūt oīa hec. **A** Talē ergo oportet
 eū esse qui p̄ pctō hominis satisficere
 volet vt mori possit si velit. **B** U-
 deo hominem illū plane quē querim⁹ ta-
 lē esse oportere q̄ nec ex necessitate mo-
 riatur qm̄ erit om̄ipotēs. nec ex debito
 q̄a nunq̄ peccator erit et mori possit ex li-
 bera volūtate quia necessariū erit. **A**
 Sūt et alia mlt̄a cur eū valde cōueniat
 hominum similitudinē et conuersatiōez
 absq̄ peccato habere que facili⁹ et clari⁹
 per se patent. in eius vita et operibus
 quam veit ante experimentuz sola ra-
 tione monstrari possint. Quis enim ex-
 plicet quam necessarie. quam sapienter
 factum sit. vt ille qui homines erat redē-
 pturus et de via mortis et perditiōis
 ad viam vitę et beatitudinis eterne do-
 cendo reducturus: cum hominibus cō-
 uersaretur et in ipsa conuersatione cum
 eos doceret verbo quē vivere deberent
 seipm̄ exēplū pberet. Exēplū autem se-
 ipsum quomodo daret infirmis et mor-
 talibus vt propter iniurias aut contu-
 melias aut dolores aut mortem a iustu-
 tia non recederent si ipsum hec omnia
 sentire non agnoscerent. **B** Quāuis in comodozsim nostrorū

Cur deus homo

particeps sit miser tñ nō sit **B. XII.**

Omnia hec patēter oñdūt cum mortalē z incōmodo dorū nostroz rū participē esse oportere. Sed hec omnia miserie nfe sūt. Nunquid g̃ miser erit. **A** Requaq̃. Nam sicut ad beatitudinem non pertinet comodū quod habet quis cōtra volūtātē. ita nō est miseria apprehēdere sapienter nlla necessitate aliqd̃ incōmodū scdm volūtatem. **B** Concedendum est. **F** Quod cum alijs infirmitatib⁹ nostris ignorantia non habeat. **XIII.**

Utrum in hac silitudine quā habere debet euz hominibus. dic vtrum ignorantiaq̃ sicut alias infirmitates nostras habitur⁹ sit. **A** Quid dubitas de deo vtrū sit oīa sciēs. **B** Quia quāuis sit immortalis futurus ex diuina natura. mortalis tñ erit ex hūana. Cur ergo nō silt poterit ille hō esse vere ignorās sicut vere mortal erit. **A** Illa hoīs assumptio in vnitatē p̃sone nō nisi sapienter a summa sapia fiet: z ideo nō assumet in homie qd̃ nullo mō vtile sed valde noxiū est ad op⁹ qd̃ idē hō factur⁹ est. Ignorātia nāq̃ ad nihilum illi vtilis esset: sed ad multa noxia. Quō em̃ tot z tāta opa que factur⁹ est faciet sine summa sapia. Aut quō illi hoīs credēt si eū sciūt nesciūt. Si autēz nesciet ad qd̃ erit illi vñt ignorātia illa. Deinde si nul amat nisi qd̃ cognoscitur sicut nihil erit boni qd̃ nō amat: ita nullū bonū erit qd̃ ignoret. Bonum autē nemo p̃fecte nouit nisi q̃ id a malo scit discernere: hāc quoq̃ discretionē null⁹ scit facere nisi qui malū nō ignorat. Sicut igitur ille de quo loquimur oē p̃fecte sci et bonū: ita nullū ignorabit malū. Omne igitur habebit sciam q̃uis eā publice in hoīm cōuersatiōe nō oñdat. **B** Hoc in maiori etate ita videtur sicut dicis: sed in infantia sicut nō erit tēpus cōgruū vt in illo appareat sapia: ita non

erit opus: z ideo nec cōgruū vt illā habeat. **A** Nonne dixi qz sapienter fiet illa incarnatio. Sapienter nāq̃ assumet deus mortalitātē qua sapienter (qz valde vtiliter) vtef. Ignorāter x̃o nō poterit assumere sapienter: qz nūq̃ est vtilis: sed semp noxia nisi forte p̃ eā mala volūtas (que nunq̃ in illo erit) ab effectu restrin gitur. Nā z si aliquādo ad aliud nō nocet h̃ solo tñ nocet: qz scie bonū aufert: z m vt breuiter absoluā qd̃ queris ex quo hō ille erit plenus deo: sp̃ in seipso erit: vñ nunq̃ erit sine eius potentia z fortitudine et sapia. **B** Quis h̃ in x̃po fuisse semp nō dubitarē: adeo tñ quesui vt de hoc quoq̃ rōnem audirem. Sepe nāq̃ aliquid esse certi sumus: et tamen hoc ratione pbare nescimus.

F Quomodo mors eius preualeat numero z magnitudini pctōz oīm. **XIII**
Unc rogo vt doceas me quomodo mors eius p̃ualeat numero z magnitudini pctōz omnium cū vnū (qd̃ putamus leuissimū) peccatū tā infinitū monstres vt si numerus obtendat infinitus mūdōzū q̃ sic pleni sunt creaturis sicut iste ē nec possint seruari nisi redigant̃ in nihilū: nisi faciat aliquis aspectū vnū cōtra volūtātē dei non tñ fieri debeat. **A** Si p̃ns esset hō ille et quis eēt scires z diceret tibi nisi occidas hoīem illū pibit mundus iste totus: z quicqd̃ deus nō est faceres hoc p̃seruanda oī alia cteatura. **B** Nō facerem etiam si mihi infinitus uumer⁹ mundo: um obtēderetur. **A** Quid si iterum tibi diceretur aut euz occides: aut omnia peccata mundi venient sup te. **B** oso. Responderem me potius illa omnia peccata velle suscipere: non solum huius mundi que fuerunt z que futura sunt: sed z quecunq̃ sup hic cogitari possunt q̃ istud solum: quod non solū de occisione eius: sed z de qua libet parua lesione que illum tangeret:

respondere me existimo debere. **A** Recte existimas: sed dic mihi cur ita cor tuum iudicat: ut plus horreat unum peccatum in lesione huius hominis quam alia omnia que cogitari possunt: cum omnia quecumque sunt peccata contra illum sint. **B** Eum peccatum quod in persona eius fit incopabile super omnia illa que extra personam illius cogitari possunt. **A** Quid dicis ad hoc: quod sepe libenter aliquis patitur quaedam in sua persona molestias ne maiores patiat in rebus suis. **B** Quia deus non eget hac pacia cuius preteriti omnia subiacent sicut tu supra curam meam interrogatiomini respondisti. **A** Bene respondes: videmus ergo quod violatiomini vite corporalis huius hominis nulla immensitas vel multitudo peccatorum extra personam dei comparari valet. **B** Sapientissimum est. **A** Quantum bonum tibi videtur cuius interemptio tanta mala est. **B** Si omne bonum tanta bonum est: quam mala est eius destructio: plus est bonum incomparabiliter quam sicut sint ea peccata mala que sine existimatione superat eius interemptio. **A** Ubi dicis loquuta quod etiam peccata tantum sunt odibilia quantum sunt mala: et vita ista tantum amabilis quantum est bona. Unde sequitur quod vita hec plus est amabilis quam sint peccata odibilia. **B** Non possum hoc non intelligere. **A** Putas ne tantum bonum tanta amabile ne posse sufficere ad soluendum: quod debet pro peccatis totius mundi. **B** Imo potest plus quam in infinitum. **A** Uides igitur quomodo vita hec vincat omnia peccata si pro illis detur. **B** Aperte. **A** Si ergo dare vitam est mortem accipere: sicut datio huius vite preualet omnibus hominum peccatis: ita et acceptio. **Q**uomodo delectat mors ea: (mortis, dem etiam peccata eius pimentum. B. XV. **I**ta esse de omnibus peccatis que personam dei non tangunt constat. Sed nunc video aliud querendum. Nam si tanta malum est eum occidere: quam bona est vita eius quomodo potest mors eius superare et de-

lere peccata eorum quod eum occiderunt. Aut si alius cuius eorum peccatum delet quomodo potest aliorum quam hominum aliquid delere. **C**redimus enim quod et multi ex illis saluati sunt et innumerabiles alij saluantur. **A** Hac questione soluit apostolus quod dixit quod si cognouissent nunc quam deum glorie crucifixissent. **T**antum namque differunt scient factum peccatum et quod pro ignorantiam sit ut malum quod nunquam facere posset pro nimietate sua si cognosceret veniale sit quia ignoranter factum est. **D**eum enim occidere nullus homo nunquam scienter saltem velle possit et ideo quod illum occiderunt ignoranter non in illud infinitum peccatum cui nulla alia comparari possunt peccata pruerunt. **N**am si considerauimus eius magnitudinem ad videndum quam bona esset vita illa secundum hominem quod ignoranter factum est: sed quasi scienter fieret quod nec unquam fecit aliquid nec facere potuit. **B** Rationabiliter interemptores christi adueniam peccati sui perungere potuisse monstrasti. **A** Quid iam queris amplius. **E**cce iam vides quomodo rationabilis necessitas ostendit ex hominibus proficiendum esse supernam ciuitatem: nec hoc posse fieri nisi pro remissionem peccatorum: quam homo nullus habere potest: nisi pro hominem quod idem ipse sit deus atque sua morte homines peccatores deo conciliet. **A** aperte igitur inuenimus christum quem deum et hominem confitemur et mortuum propter nos: hoc autem absque omnium dubietate cognoscimus: cuncta que ipse dicit certa esse quam deus merito nescit: et sapienter esse facta que fecerit dubitandum non est: quod quis non eorum rationem intelligatur a nobis. **B** Clerus est quod dicis. **N**ec aliquatenus quod dixit esse verum aut quod fecit rationabiliter esse factum dubito. **S**ed hoc postulo ut quod quasi non debere aut si posse fieri videtur infidelibus in fide christiana hoc mihi qua ratione fieri debeat aut possit apud deum: non ut me in fide confirmes: sed ut confirmatum veritatis ipsius intellectu les. **Q**ualiter deus de massa (tiffices, peccatrice assumpsit hominem sine peccato et de saluatione ade et eue. XVI.

Cur deus homo

Quia propter sicut eorum que supra dicta sunt ratione aperuisti sicut peto ut eorum que sunt adhuc questurum ratione ostendas. Primum scilicet qualiter de massa peccatrice et humano genere quod totum infectum erat peccato hominem sine peccato quasi Animum de fermetato deus assumpsit. Nam licet ipsa hominis eiusdem conceptio sit munda et absque carnalis delectationis peccato virgo tamen ipsa unde assumptus est in est iniquitatibus concepta est et in peccatis concepit eam mater eius: et cum originali peccato nata est quod et ipsa in adam peccauit in quo omnes peccauerunt. **A** Postquam constat hominem illum esse deum et peccatorum reconciliatorum dubium non est eum omnino sine peccato esse: hoc autem esse non valet nisi absque peccato de massa peccatrice sit assumptus. Quam ratione vero sapientia dei hoc fecit si non possumus intelligere non debemus mirari sed cum veneratone tollerare aliquid esse in secretis tate rei quod ignorem. Quippe mirabilis deus restaurauit humanam naturam quam instaurauit. Equiliter enim utrumque deo facile est sed homo antequam esset non peccauit ut fieri non deberet. Postquam vero factus est peccato meruit ut quod et ad quod factus erat perderet: quamuis non perdidit omnino quod factus erat ut esset quod puniret aut cui deus miseret. Neutrū enim horum fieri posset si in nihilum redactus esset. Tanto ergo mirabilius deus illum restituit quam instituit quanto homo de peccatore nec pro merito fecit. Quatum etiam est deum et hominem sic in unum conuenire ut suata integritate utriusque nature idem sit homo quod deus. Quis ergo presumat vel cogitare quod humanus intellectus valeat penetrare quam sapienter quam mirabiliter tam in scrutabile opere factus sit. **B** Assentior quod nullus homo potest in hac vita tamen secretum penitus aperire nec peto ut facias: quod nullus homo facere potest: sed tantum quantum potes. Plus enim persuadebis aliores in hac re rationes latere si aliquis te monstraueris videre quam si te nullam in ea rationem

intelligere nihil dicendo probaueris. **A** Video me ab iportunitate tua non posse liberari. Sed si aliquatenus potero quod postulas ostendere gratias agamus deo. Si vero non potero sufficiat ea que supra probata sunt. Cum enim constat deum hominem fieri oportere dubium non est sapientiam et potentiam illi non de esse ut homo sine peccato fiat. **B** Sic libenter accipio. **A** Oportuit utique ut illa redemptione quam christus fecit prodesset non solum illis qui eo tempore fuerunt sed et alijs. Sit enim rex aliquis cui totus populus sue cuiusdam ciuitatis sic peccauit excepto vno solo qui tamen est de illorum genere ut nullus eorum facere possit unde mortis dampnatorem euadat. Ille autem qui solus est innocens tantam apud regem habeat gratiam ut possit et tantam dilectionem erga reos ut velit omnes qui credent suo consilio reconciliare: quodam seruitio ipsi regi valde placituro quod facturum est die secundum voluntatem regis statuto: et quoniam non omnes possunt qui reconciliandi sunt ad diem illam conuenire concedit rex propter magnitudinem seruitij illius ut quicumque vel ante vel post diem illam confessi fuerint se velle per illud opus quod ea die fiet veniam impetrare: et ad pactum constitutum ibi accedere ab omni culpa sint absoluti propter: et si contigerit ut per hanc veniam iterum peccet si digne satisfacere et corrigi deinceps voluerint per eiusdem pacti efficaciam iterum veniam recipiant: sic tamen ut nullus palatium eius ingrediatur donec factum sit: unde culpe relaxatur. Secundum hac similitudinem quoniam non potuerunt omnes homines qui saluandi erant presentes esse: quando redemptionem illam Christus fecit: tanta fuit vis in eius morte ut etiam in absentes vel loco vel tempore eius presentatur effectus. Quod autem non solum presentibus prodesse debeat hinc facile cognoscitur: quia non tot presentes eius esse mortui potuerunt quot ad superne ciuitatis con-

structionē necessarij sūt: etiā si oēs q̄ ei⁹
dem mortis tpe vbiq̄q̄ erāt ad illā re-
deptōem admitterētur. **P**lures em̄ sunt
demonēs quā de quibus restaurād⁹ est
numerus eorū ea die viuerēt homies.
Nec credēdū est ex quo fact⁹ est homo
vllū tps̄ fuisse quo mūdus iste cū crea-
turis suis (que facte sūt ad vsus hoīm)
sic vacuus fuisset: vt null⁹ esset in illo ex
hūano genere ad hoc ptinēs ppter qd̄
factus est hō. **V**idē em̄ incōueniēs qd̄
deus vel vno momēto pmiserit hūanū
gen⁹ et ea que fecit ppter vsū eorū (de q̄
bus superna ciuitas pficiēda est quasi)
frustra extitisse. **N**az aliquatenus inua-
nū eē viderētur quādiu nō ad hoc pp̄
quod maxie factē essēt viderētur subsiste-
re. **B** **L**ōguētī ratione et cui nihil re-
pugnare vidē mōstras nullū vnq̄ tē-
p⁹ fuisse: ex quo fact⁹ est hō: absq̄ aliq̄
q̄ ad eā ptineret (sine qua fact⁹ eēt vane
oīs hō) recōciliationē qd̄ nō solū cōue-
nire sed etiā necē esse possum⁹. **C**cludere
Si em̄ cōueniētī et rationabili⁹ est hoc
qm̄ aliquādo nullū fuisse de quo (inten-
tio dei q̄ hoīem fecit) pficeret nec ē ali-
qd̄ qd̄ huic obuiet rationi: necē ē semp̄
aliquē ad p̄dictā recōciliatōem ptinētē
fuisse. **U**nde adā et euā ad illā ptinuisse
redēptōem dubitādū nō ē q̄uis hoc au-
ctōritas diuina apte nō pnunciet. **A**
Incredibile quoq̄ vidē quādo de⁹ il-
los fecit et pposuit immutabilē facere d̄
illis oēs hoies, quos ad celestē ciuitatē
assūptur⁹ erat qd̄ illos duos ab h̄ exclu-
serit pposito. **B** **I**mo illos maxie ad
h̄ fecisse credi debet: vt eēt de illis pp̄
q̄s facti sūt. **A** **B**ene cōsideras. **M**ul-
la tñ aīa ante mortē xp̄i paradisi celestē
ingredi potuit sicut supra dixi de regis
palacio. **B** **S**ic tenem⁹. **A** **V**irgo
aut̄ illa de qua ille hō assūpt⁹ est de quo
loqm̄r: fuit de illis q̄ ante necitatē ei⁹
p̄ eū mūdāti sūt a pctis et in ei⁹ ip̄a mū-
dicia de illa assūptus est. **B** **P**laceret

mibi multū qd̄ dicit nisi cū ip̄e debeat a
seip̄o habere mūdiciā a pctō: vidē eaz
habere a m̄re et p se mūd⁹ nō eē sed p il-
lā. **A** **N**ō ita ē. **S**ed quomō m̄fis mū-
dicia p quā mūd⁹ est nō fuit nisi ab illo:
ip̄e quoq̄ p se ip̄m et a se mōs fuit. **B**
Bene est de illo: verū adhuc mihi aliud
vidē querēdum. **D**ixim⁹ em̄ supra qz
non necitate moriturus erat et nūc vide-
mus quia mater eius p eius mortē futu-
rā mūda fuit: q̄ nisi illa fuisset ip̄e de illa
eē nō potuiss̄. **Q**uō nō necitate mortu⁹
est qui non nisi quia moriturus erat po-
tuit esse. **N**ā si moriturus nō esset virgo
de qua assumptus est mūda nō fuisset
qm̄ hoc nequaq̄ valuit esse nisi verā ei⁹
mortem credendo nec ille de illa potuit
aliter assumi. **Q**uare si non mortuus ē
ex necitate postq̄ assūptus ē de virgīe:
potuit nō esse assūptus de virgīe postq̄
est assūptus: quod nō est possibile. **A**
Si bene que supradicta sūt p̄siderasses
hāc questionē in illis vt puto solutā in-
tellerisses. **B** **N**on video quomodo
A **N**ōne quādo quesiuimus vtrū ille
mentiri potuerit: mōstrauimus in mēti-
endo duas eē ptates: vnā videlicet vo-
lendi mētiri: alterā mētiēdi et qm̄ cū mē-
tiēdi ptatem haberet hoc a seip̄o habu-
it vt nō posset velle mētiri idcirco d̄ sua
iusticia qua veritatem seruauit: esse euz
laudādum. **B** **I**ta ē. **A** **S**imiliter
est in seruando vitā: ptās volendi serua-
re: et ptās seruandi. **C**ū aut̄ queris vtrū
idem de⁹ hō potuerit seruare vitā suam
vt nunq̄ moreret̄ dubitādum non est:
quia semp̄ habuit ptatem seruādi: quā-
uis nequiuert velle seruare vt nūq̄ mo-
reretur: et quomō hoc a seip̄o habuit vt
scilicet velle non posset non necessitate
sed libera potestate animā suam posuit
B **N**on omnino similes fuerūt in illo
iste potestates mētiēdi scilicet et seruā-
di vitam. **I**bi enim sequit̄ quia si vellet
posset mētiri hic aut̄ videtur quia si nō

Cur deus homo

mozi vellet: nō magis hoc posset q̄ posset nō esse quod erat. **N**am ad hoc erat hō vt moreret̄ z p̄pter hui⁹ future mortis fidē de virgīe potuit assumi sicut supra dixisti. **Q**uēadmodū putas illum nō potuisse nō mozi aut necessitate mozi esse q̄: nō potuit nō eē qd̄ erat: ita potes asserere illū non potuisse velle nō mozi: aut nēcitate mozi voluisse: qm̄ quod erat nō esse non potuit. **N**ō enim magis ip̄e fact⁹ ē hō ad hoc vt moreret̄ q̄ vt vellet mozi. **Q**uaprop̄ sicut non debes dicere quia non potuit velle non mozi aut nēcitate voluit mozi sic nō est dicendum q̄: nō potuit nō mozi aut nēcitate mortuus ē. **I**mo qm̄ eadē subiacēt rationi scilicet z mozi z velle mozi vtrūq̄ videt̄ in illō nēcitate fuisse. **Q**uis se sponte voluit hoīem facere vt eadē immutabili volūtate moreret̄ z p̄ huius fidē certitudis virgo munda fieret de qua hō ille assumeret̄. **D**eus filius dei. **N**ōne mōstratū est supra qd̄ dei volūtas nulla cogit̄ nēcitate sed ip̄e se spōtanea sua seruat immutabilitate: quādo dicit̄ aliqd̄ nēcitate facere. **V**ere mōstratū ē. **S**ed videm⁹ ecōtra qd̄ qd̄ d̄s imutabilis vult: non potest nō esse s̄ nēcē ē eē. **Q**uia p̄pter si deus voluit vt ille hō moreret̄ nō potuit non mozi. **E**x eo qd̄ fili⁹ dei assūpsit hōminē ea volūtate vt moreret̄ p̄bas eundē hōiez nō potuisse nō mozi. **I**ta intelligo. **A**n nō similiter apperuit ex hīs que dicta sūt filiū dei z assūptū hōminē vnā esse p̄sonā vt idem sit deus z hō et filius dei z virgīs filius. **S**ic est. **I**dem igit̄ homo sua volūtate non potuit non mozi z mortu⁹ est. **R**egare nequeo. **Q**uomō ergo volūtas dei nulla nēcitate facit aliqd̄ sed sua p̄tate: z volūtas illius fuit volūtas dei: nulla nēcitate mortuus est: sed sola sua p̄tate. **A**rgumētationibus tuis obuiare nequeo: nā nec p̄positōes q̄s

p̄mittis nec cōsequētias quas inferis vllatenus infirmare valeo. **S**ed tamen h̄ mihi semp̄ occurrit quod dixisti quia si vellet nō mozi non magis hoc posset q̄ nō eē qd̄ erat: vere nāq̄ moriturus erat quia si vero nō fuisset mortuus nō fuisset vera fides future mortis ei⁹: per q̄ et illa virgo de qua nar⁹ est et alij multi mūdati sūt a pctō. **N**ā si vera nō fuisset nil p̄desse potuisset. **Q**uaprop̄ si potuisset nō mozi potuit facere nō esse verū qd̄ verū erat. **Q**uare verū erat ante qd̄ moreret̄ quia moriturus erat. **Q**uomō h̄ ip̄e sponte voluit z immutabili volūtate. **S**i ergo sicut dicit̄ idcirco nō potuit nō mozi quia vere moriturus erat et ideo vere erat moritur⁹ qd̄ h̄ ip̄e sponte z immutabiliter voluisse: quitur illū: nō ab aliud nō potuisse non mozi nisi quia immutabili volūtate voluit mozi. **I**ta est. **S**ed quecūq̄ fuerit causa verū ē tamē qd̄: non potuit nō mozi z necesse fuit illū mozi. **N**imis heres in nihilo: z vt dicit̄ solet queris nō dū in serpo. **A**n es oblitus qd̄ obiecerim excusationib⁹ tuis: in huius disputationis n̄e p̄ncipio: quia videlicet qd̄ postulabā nō faceres doctis: sed mihi z hoc ipsum mecum petētibus. **S**ustine igitur vt pro tarditate z habitudine nostri ingenij querā quatenus mihi z illis etiā in puerilibus questionib⁹ sicut i cepisti satisfacias. **I**am diximus qd̄ deus in p̄prie dicitur aliquid nō posse: aut necessitate facere.

Et in deo nō sit nēcitas vel impossibilitas z qd̄ sit necessitas cogēs z necessitas non cogēs. **C**apitulū. XVII.
Omnis quippe nēcitas z impossibilitas eius subiacet volūtati. **I**llius aut̄ volūtas nulli subditur necessitati aut impossibilitati. **N**il em̄ est necessariū aut impossibile nisi quia ip̄e ita vult ip̄m vero aut velle aut nolle aliquid propter necessitatē aut impos-

sibilitatem alienū est a veritate. **Q**ua/
 re qm̄ omnia que vult: z non nisi q̄ vult
 facit: sicut nulla necessitas siue impossi/
 bilitas precedit eius velle aut nolle: ita
 nec eius facere aut non facere q̄uis ml̄
 ta velit immutabiliter z faciat. **E**t sicut
 cum deus facit aliquid postq̄ factū est
 iam nō potest nō esse factū: sed semp̄ ve
 rū est factū esse: nec tamen recte dicitur
 impossibile deo esse vt faciat q̄ preteri
 tum est nō esse preteritū. **N**il enī ibi ope
 ratur necessitas non faciēdi aut impossi
 bilitas faciēdi sed dei sola volūtas que
 veritatem semp̄ (quia ipse veritas est)
 immutabilem sicut est: esse vult: ita si p
 ponit se aliquid immutabiliter facturū q̄
 uis q̄ proponit anteq̄ fiat nō possit nō
 esse futurū non tamen vlla est in eo fa
 ciēdi necessitas: aut nō faciēdi impos
 sibilitas: quia sola operatur in eo vo
 luntas. **Q**uoties nāq̄ dicitur deus nō
 posse nulla negatur in eo ptās sed in su
 pabilis signat potētia et fortitudo. **N**ō
 enī aliud intelligitur nisi quia nulla res
 potest efficere vt agat ille q̄ negat pos
 se. **N**ā visitata est huiusmodi multū lo
 cutio vt dicatur res aliqua posse non qz
 in illa s̄ qm̄ in alia re est ptās et nō pos
 se: nō qm̄ in illa sed quia alia re est im
 potentia. **D**icimus nāq̄ iste hō potest
 vinci: pro aliquis potest eū nō vincere et
 ille non potest vinci pro: nullus eū vin
 cere potest. **N**ō enim ptās est posse vin
 ci sed impotētia nec vinci non posse im
 potentia est sed potestas. **N**ec dicimus
 deū necessitate facere aliquid: eo qz in il
 lo sit vlla necessitas sed qm̄ est in alio si
 cut dixi de impotētia quando dicit nō
 posse. **O**mnis quippe necessitas est aut
 coactio aut prohibitio: que due necessi
 tates cōuertūtur inuicem cōtrarie sicut
 necesse et impossibile. **Q**uicquid nāq̄
 cogitur esse prohibet non esse: z qz cogi
 tur non esse phibetur esse: quēadmodū
 qz necesse est esse: impossibile est non esse

impossibile est esse: z conuersim. **C**um
 autem dicimus aliquid necesse esse aut
 non esse in deo: non intelligitur qz sit in
 illo necessitas aut cogens aut prohibēs
 sed significat qz in oibus alijs rebus est
 necessitas prohibēs eas facere et cogēs
 non facere cōtra hoc q̄ de deo dicitur.
Nam cū dicimus qz necesse est deū sem
 per verum dicere: et necesse eum nunq̄
 mentiri nō dicitur aliud nisi quia tanta
 est in illo cōstantia seruandi veritatem
 vt necesse sit nullaz rem facere posse: vt
 vcrū non dicat aut vt mentiatur.

Quomō vita cristi soluat deo pro
 peccatis hominū et quomō debuit xps
 vel nō debuit pati. **C**apitulū. XVIII.

Quapropter cū dicimus quia ho
 mo ille qui secūdū vnitatē per
 sone sicut supra dictū est idē ipse
 est qui filius dei deus nō potuit nō mo
 ri aut velle non mori postq̄ de virgine
 natus est nō significatur in illo vlla im
 potētia seruandi aut volēdi seruare vi
 tam suā immortalē sed immutabilitas
 volūtatis eius quā se spōte fecit ad hoc
 hominem: vt in eadē voluntate perfe
 uerans moreretur et quia nulla res po
 tuit illam voluntatē mutare. **P**lus enī
 esset in potentia q̄ potētia si posset vel
 le mentiri aut fallere aut mutare volun
 tatem q̄ paus immutabilē esse voluit.
Et si quēadmodum supra dixi cum ali
 quo spōte se proponit aliquid facturū
 hominū z eadem volūtate postea per
 ficat: quod proposuit q̄uis cogi possit si
 nolit promissū soluere non tamē dicen
 dus est necessitate facere quod facit: sed
 ea qua proposuit libera voluntate. **N**ō
 enim necessitate aut impotētia fieri vel
 non fieri dici debet aliquid vbi neqz ne
 cessitas nec impotentia quicq̄ operant̄
 sed voluntas: si inq̄ ita ē i homine mul
 tomagis necessitas aut impotētia neqz
 q̄ nominande sūt in deo: qui nil nisi q̄
 vult facit z cuius volūtatem null a vis

Cur deus homo

cogere aut prohibere valet. Ad hoc enim valuit in xpo diuersitas naturarum et unitas persone: ut quod opus erat fieri ad hominum restaurandorum si humana non posset natura: fateret diuina: et si diuine minime conueniret: exhiberet humana: et non alius. sed idem ipse esset qui vtriusque perfecte existens per humanam solueret quod illa debebat et per diuinam posset quod expediebat. Denique virgo que per fidem munda facta est ut de illa posset assumi nequaquam crediderit illum moriturum nisi quod vellet quemadmodum per prophetam qui de illo dixit oblatum esse: quia ipse voluit didicerat. Quapropter quoniam vera fuit fides eius necesse erat ita futurum esse sicut credidit. Quod si te iterum perturbat quod dico necesse erat: memente quia veritas fidei virginis non fuit causa ut ille sponte moreretur: sed quia hoc futurum erat vera fuit fides. Quod si dicis necesse erat ut voluntate sola moreretur quia vera fuit fides siue prophetia que de hoc precesserat non est aliud quam si dicas necesse fuisse ita futurum esse quoniam sic futurum erat huiusmodi autem necessitas non cogit rem esse: sed esse rei facit necessitatem esse. Est namque necessitas precedens que causa est: ut sit res: et est necessitas sequens que res facit. Precedens et efficiens necessitas est cum dicitur celum volui quia necesse est ut voluatur: sequens vero et que nihil efficit sed sic est cum dico te ex necessitate loqui quia loqueris. Cum enim hoc dico significo nihil facere posse ut dum loqueris non loquaris non quod aliquid te cogat ad loquendum. Nam violentia naturalis conditionis cogit celum volui: te vero nulla necessitas facit loqui. Sed vbiusque est precedens necessitas: et sequens non autem vbi sequens ibi statim et precedens. Possumus namque dicere necesse est celum volui quia voluit sed non similiter est verum idcirco te loqui quia necesse est ut loquaris. Ista sequens neces-

sitas currit per omnia tempora hoc modo. Quicquid fuit necesse est fuisse. Quicquid est necesse est esse et necesse est futurum fuisse. Quicquid futurum est necesse est futurum fuisse. Hec est illa necessitas que ut tractat aristoteles de propositionibus singularibus et futuris videtur vtrilibet destruere et omnia esse ex necessitate astruere: hac sequenti et nihil efficiendi necessitate quam vera fuit fides vel prophetia de christo: quia ex voluntate non necessitate moriturus erat: necesse fuit ut sic esset: hac homo factus est: hac fecit et passus est. Quicquid fecit et passus est hac voluit quecumque voluit. Ideo enim necessitate fuerunt quia futura erant et futura erant quia fuerunt: et fuerunt quia fuerunt et si vis omnia que fecit et ea que passus est veram scire necessitatem scito omnia ex necessitate fuisse quia ipse voluit. Voluntatem ergo eius nulla precessit necessitas. Quare si non fuerunt nisi quod ipse voluit si non voluisset non fuisset. Sic vti que nemo tulit animam eius ab illo sed ipse posuit eam et iterum suscipit eam quia potestate habuit ponendi animam suam et iterum sumendi eam sicut ipse dicit. **B** Satisfecisti mihi illum non posse probari vlla necessitate mortem subissent nec me penitet ut hoc faceres importunum tibi extitisse. **A** Dicitur dimisimus ut puto certam rationem quomodo deus assumpserit hominem sine peccato de massa peccatrice: sed nequaquam negandum estimo aliam esse propter istam quam diximus: excepto hoc quod diximus deus facere potest quod hominis ratio comprehendere non potest. **C**lerum quam et ista mihi videtur posse sufficere: et si aliam nunc inquirere vellem necesse esset investigare quid sit originale peccatum et quod a primis parentibus in vniuersum genus humanum propter illum de quo agimus hominem diffundatur: et incidere in quasdam alias questiones que huiusmodi postulant tractatum: ea qua diximus ratione contenti que de incepto restat opere persequimur. **B** Et vis sed eo pacto

vt tu aliquādo auxiliante deo illam aliam rationem q̄ nūc inquirere vitas q̄ sit debitum exoluas. **¶** Quoniā volūtatem hanc scio me gerere quod petis nō denego sed quia de futuris incertus sū promittere non audeo sed dei dispositiōni cōmitto. **¶** Sed dic nūc qd̄ tibi de q̄/ sitione q̄ in principio proposuisti p̄pter q̄ alie multe se ingesserūt p̄soluēdū videatur. **¶** Sūma questionis fuit cur deus hō factus sit vt per mortē suā saluaret hominē cum h̄ alio mō potuisset facere videretur. **¶** Ad quod tumultis et necessarijs rationibus respondens ostendisti restauratō i hūane nature nō debuisse remanere nec potuisse fieri nisi solueret homo qd̄ pro peccato deo debebat: quod debitū tm̄ erat vt illud cū non deberet solvere nisi homo: non posset nisi deus: ita vt idem esset homo qui deus. **¶** Unde necesse erat vt de⁹ assumeret hominem in vnitatē persone: quatenus in natura solvere debebat: et non poterat in persona esset qui posset. **¶** Deinde quia de virgine et a p̄sona filij dei esset assumendus homo ille qui de⁹ esset: et quomō sine peccato de massa peccatrice assumi potuerit monstrasti. **¶** Vitam autē hui⁹ hominis tam sublimem tam preciosā apertissime probasti vt sufficere possit ad soluēdū q̄ pro peccatis toti⁹ mūdi debetur et plus in infinitū. **¶** Restat ergo nūc ostendere quomō illa soluat̄ deo pro peccatis hominum.

¶ Quanta ratione de morte eius sequitur humana saluatio. **¶** Capi. XIX.

¶ Propter iusticiam se permittit occidi nonne ad honores dei vitam suā dedit. **¶** Si possū intelligere quod non dubito q̄uis non videā quō rationabiliter hoc fecerit cū et iusticiam indeclinabiliter et vitā suā eternaliter seruare potuerit: fatebor illū tale quid sponte dedisse deo ad honore illius: cui quicquid deus non est cōpa-

ri non potest: et quod pro oībus hominū oīm debitis recōpensari potest. **¶** An non intelligis quia cū iniurias et cōtumelias et mortē crucis cū latronib⁹ sibi sicut supra dixim⁹ p̄pter iusticiā (q̄ obediēter seruabat) illatas benigna paciētia sustinuit exemplū dedit hominibus quātis propter nulla incōmoda que sentire possunt a iusticia q̄ deo debent declinent qd̄ minie dedisset si scdm̄ potentiam suā mortem pro tali causa illa tam declinasset. **¶** Videtur q̄ nulla h̄ exemplum necessitate dederit quoniā meli⁹ ante aduentum eius et iohannes baptista post aduentum ante mortem eius fortiter mortem pro veritate sustinētes illud sufficienter dedisse noscūt̄. **¶** Nullus vnq̄ moriendo homo p̄ter illum deo dedit quod aliquando necessitate perditurus non erat: aut soluit qd̄ nō debebat. **¶** Ille vero spōte patri obrulit quod nulla necessitate vnq̄ amissurus erat et soluit pro peccatorib⁹ quod pro se non debebat. **¶** Quapropt̄ ille magis dedit exemplū vt vnusquisq̄ quod aliquādo incūctāter amissurus est p̄ se ipso reddere deo cū ratio postulat: non dubitet: quia cū nullatenus aut p̄ se indigeret aut cogere p̄t alijs quib⁹ nil nisi penam debebat tam p̄ciosā vitam ymo seipm̄ tantam scilicet personā: tanta volūtate dedit. **¶** Multū p̄p̄q̄s desiderio meo sed sustine vt quadā q̄/ rā qd̄ q̄uis fatuū forsitan putes quereat: non tamē promptū mihi est quid respondeā si a me quera. **¶** Dicit quia q̄n do mortu⁹ est dedit quod non debebat. **¶** Sed nemo negabit illū meli⁹ fecisse q̄n do illud ad exemplū taliter dedit et magis h̄ placē deo q̄ si nō h̄ fecisset: aut dicet eū nō debuisse facere quod meli⁹ esse et quod magis placere deo cognouit. **¶** Quomō ergo asseremus eū nō debuisse deo quod fecit: id est quod meli⁹ eēt et magis placere deo cognouit: p̄sertim

Cur deus homo

cū creatura debeat deo totū quod est z quod scit z quod potest. **A** Quis creatura nil habeat a se quādo tamē illi deus concedit aliquid licite facere z nō facere dat illi ita suū esse **virumq;** vt licet alterum sit melius neutrum tamen exigitur determinate sed siue faciat quod meli⁹ est siue alterū: debere facere dicat quod facit: z si facit qđ melius ē: p̄miūz habeat: quia sponte dat quod suū est. **A**m cū virginitas meli⁹ sit coniugio neutriū tamē ab hoīe determinate exigit sed z qui cōiugio vti z qui virginitatez seruare mauult: quod facit: debere facere dicat. **N**emo em̄ virginitatē siue coniugiū dicit eligi nō debere: sed dicimus quia mauult homo anteq̄ aliquid horum statuat: hoc debet facere z si virginitatem seruat p̄ spontaneo munere qđ offert deo premiū expectat. **C**ū ergo creaturam dicit deo debere qđ melius scit et potest si intelligis ex debito et nō sub audis si deus iubet: non est semper ver⁹. **S**iquidem vt dixi non debet hō virginitatē ex debito sed si mauult debet vti cōiugio. **A** si te mouet verbū quod est debere: nec potes illō itelligere sine aliquo debito: scito quia sicut cōtingit posse z necessitatē aliquādo dici nō qz sunt in rebus vbi dicuntur sed qm̄ sūt in alio. **I**ta z debere. **Q**uipe cū dicim⁹ debere pauperes a diuitibus elemosinā accipere: nō est aliud q̄ diuites debere pauperibus elemosinā impēdere: hoc nāq; debitū non est exigēduz a paupere: sed a diuite. **D**eus quoq; dicit oībus debere p̄esse: nō qz ille in hoc aliquomō sit debito: sed quoniam oīa debent illi s̄b eē: z debere facere qđ vult: quō qđ vult debet esse. **I**ta quādo vult aliqua creatura facere quod suū est: facere: z nō facere dicitur debere facere: quia qđ ipsa vult debet esse. **D**omin⁹ itaq; ihes⁹ cuius mortem sicut diximus sustinere voluit qm̄ suum erat z pati z non pati: debuit

facere quod fecit: quia quod voluit fieri debuit: z non debuit facere qz nō ex debito. **N**empe qm̄ ipse idē est deus z homo secūdu humanā ex qua fuit homo: sic accepit a diuina natura que alia ē ab hūana eē suū quicqđ habebat: vt nil deberet dare nisi quod volebat secūdu psonam vero sic a seipō habebat qđ habebat: z sic p̄fecte sibi sufficiens erat: vt nec alij quicq; retribuere deberet: nec vt sibi retribuere dare indigeret. **B** Ap̄te vt video qz nulla ratione seipm̄ morti ex debito sicut ratio mea videbat mōstrare dedit ad honorem dei z tamē facere debuit qđ fecit. **A** Honor vtiq; illi ton⁹ est trinitatis: quare qm̄ idē ipse ē deus filius dei: ad honore suum seipm̄ sibi sicut patri z spiritui sancto obtulit id est hūanitatē suā diuinitati sue que vna eadē trium psonarū est. **U**t tamē in eadem ipa veritate manētes apertius loquimur: quod volumus: dicam⁹ sicut vlt⁹ habet quia filius spōte seipm̄ patri obtulit: hoc nūq; modo aptissime dicit: qz in persona totus de⁹ cui secūdu hoīem se obtulit intelligit: et p̄ nomē patris et filij immēsa quedā in cordib⁹ audiētuz (cū patrē filius hoc mō postulare p nobis dicit) pietas sentit. **H**oc libentissime accipio. **I**ntueamur nūc p̄ ut possum⁹ q̄ta mihi ratione sequat̄ humana saluatio. **A**d h̄ tēdit cor meum. **N**ā q̄uis hoc mihi videat itelligere ipaz tñ ratiois cōtensionē a te volo audire. **A** Quātū aut̄ sit qđ fili⁹ sponte dedit nō est op⁹ exponere. **S**ufficenter patet. **A** Eū aut̄ qui tantū donū spōte dat deo: sine retributōe debere eē nō iudicabis. **I**mo necesse esse videri deo vt pater filio retribuatur alioquin aut iniust⁹ eē videret si nollet: aut impotēs si nō posset q̄ aliena sū a deo. **A** Qui retribuit alicui: aut dat qđ ille nō habet aut dimittit qđ ab illo potest exigi. **P**rius aut̄ q̄ tantā rem fili⁹ faceret oīa que

Liber Secundus

patris erat sua erat: nec vnq̄ debuit qđ
illi dimitti possit. **Q**uid ergo retribuēt
nullius rei egēt aut cui nō ē quod dari
aut dimitti possit. **B** Ex vna pte vi/
deo retribuēdi necessitatē et ex altera im/
possibilitatē qz et necesse est deū reddere
quod debet: et nō est qđ reddat. **A** Si
tanta et tā debita merces nec illi nec aliq̄
redditur. **I**nuanū filius tātā rem fecit/
se videbit. **B** Hoc nephas ē estima/
re. **A** Necesse ē ergo vt alicui aliq̄ red/
dat quia illi nō potest. **B** Inuitabi/
liter seq̄tur. **A** Si voluerit fili⁹ quod
sibi debet alteri dare poterit: nec pater
iure illū phibere aut illi cui dabit nega/
re. **B** Imo et iustū et necessariū intel/
ligo vt cui voluerit dare fili⁹ a p̄re red/
datur qz et filio quod suū ē dare licet et
pater quod debet nō nisi aliq̄ reddere p̄t
A Quib⁹ cōueniētius fructū et retribu/
tōem sue mortis attribuet q̄ illis p̄t
q̄s saluādos (sic ratio veritatis nos do/
cuit) et hoīez se fecit: et qđ vt dixim⁹ mo/
riēdo exēplū moriēdi p̄pter iustitiā de/
dit: frustra quidē imitatores ei⁹ erūt: si
meriti ei⁹ participes nō erūt. **A** ut q̄s iu/
sti⁹ faciet heredes debiti q̄ ipse non eget
ex habūdātia sue plenitudis q̄ parētes
suos et fr̄es quos aspiciat tot et tātis: debi/
tis obligatos: egestate tabescere in p̄sū
do miseris: vt eis dimittat qđ p̄ pec/
catis debet et deē quo p̄pter pctā carēt.
B Nil rationabilius nil dulci⁹ nil desi/
derabilius mōs audire p̄t. **E**go em̄ tātā
fiduciā ex hoc cōcipio vt iaz dicere non
possim q̄to gaudio exultet cor meū. **V**i/
detur em̄ mihi q̄ nullū hoīem reiciat de/
us a se sub hoc noīe accedēre. **A** Ita ē
si accedit sicut oportet. **Q**uēadmoduz
aut sit ad tāte grātie participatōem ac/
cedēdū et quō sub illa viuēdū nos vbi/
q̄s sacra scriptura docet q̄ sup solidā ve/
ritatē: q̄ adiuuāte deo aliq̄tenus p̄speri/
m⁹ velut sup firmū fundamētū sūdata
est. **B** Vere qđqd sup sūdamētū hoc

edificat sup firmā petrā sūdat. **A** **P**u/
to me aliquātulū iā tue satisfecisse q̄stio/
ni q̄uis hoc melior me facere pleni⁹ pos/
sit et maiores atq̄ plures q̄ meū mora/
le īgenū cōphēdere valeat hui⁹ rei sint
rōes. **P**alā etiā ē qz de⁹ vt hoc faceret
qđ dixim⁹ nullaten⁹ indigebat: sed ita
veritas imutabil⁹ exigebat: licet em̄ hoc
qđ hō ille fecit de⁹ dicatur fecisse p̄pter
vnitatē p̄sone: de⁹ tñ nō egebat vt de ce/
lo descēderet ad vincēdū dyabolū: ne/
qz vt p̄ iustitiā ageret cōtra illū ad libe/
rādū hoīez: sed ab hoīe de⁹ exigebat vt
dyabolū vicēt: et q̄ p̄ pctm̄ de⁹ offēderat
iustitiā satisfacēt. **S**i qđ de dyabolo nec
de⁹ aliqđ debebat: nisi penā nec hō nisi
vicē vt ab illo vicē illū reuiceret: sed qđ
qd ab illo exigebat hō de⁹ debebat si dy/
A maḡ et q̄ iusta sit mīa dei (abolo.
Miseri cordiā deo dei q̄ tibi (XX.
Misere videbat cū iusticia dei et pec/
catis hoīis p̄siderabā ita magnā
tāq̄ cōco: de iuenum⁹ iustitie: vt nec ma/
ior nec iustior cogitari possit. **N**epe qđ
miseri cordi: di⁹ intelligi valet: q̄stū pctōi/
to: mētis eternis deputato: et vnde sere/
dimar nō habēti de⁹ p̄f dicit accipe vni/
genitū meū: et da p̄ te sp̄e fili⁹: tolle me
et redie te. **Q**z si em̄ hoc dicūt q̄ndo nos
ad xpianā fidē vocant et trahūt. **Q**uid
etiā iusti⁹ q̄ vt ille cui dat pctū mai⁹ oī/
debito: si debito dat affectu dimittat oē
A impossibile sit dyabolū **D**ebiti⁹
reconciliari. **C**apitulū: XXI.
Debiti⁹ vero reconciliatōem d̄ q̄
q̄stiuisti impossibile intelliges si
diligēter hūanā cōsideres. **S**ic
em̄ hō nō potuit reconciliari nisi p̄ hoīez
deū: qđ moui posset p̄ cui⁹ iustitiā de⁹ resti/
tueret: qđ p̄ pctm̄ hoīs pdiderat: ita an/
geli dāpnati nō possūt saluari nisi p̄ an/
gelū dñi: qđ moui possit: et q̄ p̄ iustitiā suā
deo reparat qđ aliorū pctā abstulerūt: et
sicut hō p̄ aliū hoīem q̄ nō eiusdē gene/
ris q̄uis eiusdē eet nature nō debuit re

De incarnatione verbi

leuari: ita nullus angelus pro alio saluari debuit: et quous omnes sunt eiusdem nature quoniam non sunt eiusdem generis sicut homines. Non enim sic sunt omnes angeli de uno angelo quem ad modum omnes homines de uno homine. Hoc quod quod remouet eorum restauracionem: quod sicut ceciderunt nullo alio iuadente ut caderent ita nullo alio adiuuante resurgere debent quod est impossibile: aliter enim indignitate quod habituri erant non possunt restitui quoniam sine alieno auxilio pro peccato sua quod acceperant stetit in veritate: si non peccassent. Quapropter si quis opinatur saluatoris nostri redemptorem versus ad illos aliquando debere extendi: rationabilitate conuincatur quod irrationabiliter de capite. Sed non dico quod peccatum mortis eius omnibus hominibus et angelis: ut peccatis sua magnitudine non preualeat: sed quoniam peccatorum angelorum releuato in stabili ratione repugnat. **R**ationabilia et quod nihil contradicere possit quod dico omnia mihi videntur et per unum questionibus quod prosum solutores: quod quod in nouo veteris testamenti punctum probatur intelligi.

Et in hijs que dicta sunt veritas veteris et noui testamenti probata sit. XXII. **Q**uia enim sic probetur deum fieri hominem ex necessitate ut etiam si remouerentur pauca que in nostris libris posuisti ut quod de tribus personis dei: et de adhaerentibus: non solum iudeis sed etiam pagans sola ratione satisfacias: et idem ipse deus homo: nouum condatur testamentum et veteris approbetur sic ipsum veraciter esse necesse est ostendi: ita nil quod illi continetur verum esse potest aliquis diffiteri. **S**i quod diximus quod corrigendum sit non renuo correctores si rationabiliter sit. Si autem testimonio veritatis roboratur quod nos rationabiliter iuuisse existimamus: deo si nobis attribue debemus: quod est benedictus in secula Amen.

ExPLICIT SCILICET LIBER ANSELMI EPISCOPI CURIAE PRAEFATO SANTI ANSELMI CANTUARIE. **O**mnia vero dei benedicti in libris de fide quod alias de incarnatione ubi per se repimus.

Quia pro apostolis sancti notatur presens et doctores nostri multum tot et

tata de fidei nostre ratione dicunt ad confirmanda ista plenam et fragedam duritiam infidelium: et ad pacendum eos qui iam corde fide mundato eiusdem fidei ratione quod post eius certitudinem de beatitudine elurire delectantur ut nec nostris nec futuris temporibus vili illi parere iueritatis contrarietate sperem: nisi tamen reprehendendum arbitror: si fide stabilitur in rationis eius indagare se voluerit exercere: nam et illi qui beatus eius dies homines sunt: non omnia que possent si diuini viderent dicere potuerunt: et veritatis ratione tam ampla tam profunda est ut a mortalibus non cogatur exhauriri: et dominus in ecclesia sua cum quod se esse versus ad consumationem seculi permittit gratie sue dona non desunt ipsi. **E**t ut alia tamen quod sacra pagina nos adiuuantes indaganda ratione imitari ubi dicunt nisi crediderint non intelligetis apte mouet intentionem ad intellectum extendendum docet quod ad illud debeamus proficere. Denique quoniam iter fidei et spiritus: intellectum quem in hac vita capimus esse medium intelligo: quanto aliquid ad illud proficit: tanto enim propinquius ipse dei (ad quod omnes angelorum) exultio: hac igitur ego consideratio habet similes homines pueri numerum te te confortat ad eorum quod creduntur rationem intendam quantum in propria gratia mihi dare dignatur aliquando canor assurgere: et cum aliquid quod pro non videbam reperio id alijs libenter aperio quatenus quod secure tenere debeam alio discam iudicio. Quapropter mihi pro et dominus christianis omnibus cum reuerentia amanda: et cum amore reuerende papa vobis: quem dei providentia in sua ecclesia summum constituit pontificem: quoniam nulli recte possit: vere scitatis presertim conspectui subditum opusculum: ut eius auctoritate que ibi suscipienda sunt approbetur: et que corrigenda sunt emendantur.

Incipit titulus libri Anselmi de incarnatione verbi.

Humilis subiectio et cur hunc librum facere attemptauerit. **C**apitulum I.

Quod sacre fidei questionibus quas disputamus aut rimamur: non quilibet dialectici sed in scripturis sacris experti suscipere humiliter debent. **C**apitulum II.

Quod nō sūt tres dī quāq̄ tres res
p̄sonalis: vna tamē res eēntialis .III.

Tres personas esse incarnatas filio i
carnato ipossibile ē: filio tñ ampli⁹ que-
rit incarnari q̄ p̄ri z spūisfacto. .III.

Quō in xpo non dicūtur due p̄sone
esse sicut due nature assūpte. ¶ La. V.

Quod p̄ filius spūisfactus non sint tres
res sepate naturali p̄bat exēplo. VI.

Dignem p̄sonaz in diuinis alio na-
turali exemplo p̄bat. ¶ Lapi. VII.

Eternitati cui p̄ctū cōparat.

Humilis subiectō auctoris z cur hūc
librum facere attēptauerit.

Incipit liber .Anselmi de Incarna-
tione verbi. ¶ Capitulu. I.

Domino z pa-
tri vniuerse ecclesie in ter-
ra periginātis: sūmo pō-
tēnti vrbano frater ansel-
mus vita peccator: habitu monach⁹ s-
ue iubēte siue p̄mittēte deo cātuarie me-
tropolis vocat⁹ ep̄s debita subiectio-
nem cū hūili seruitio et deuotis oratōi-
b⁹. **Q**m̄ diuina p̄uidētia v̄raz elegit s̄-
ctitate cui vitā z fidē xp̄ianā custodien-
dā z ecclesiā suā regēdā cōmitteret: ad
nullū aliū recti⁹ referē si quid cōtra ca-
tholicā fidē oritur in ecclesia: vt eius au-
ctōitate corrigat: nec vlli alij tutius si
qd̄ cōtra errorem respōdet ostēdit: vt ei⁹
p̄uidētia exanimet. **Q**uapropt̄ sicut n̄
li digni⁹ possuz ita nulli libētius p̄sentē
epistolā q̄ vestre destino sapiētie: qua-
tenus si quid in ea corrigēdū est: v̄sa cē-
sura castiget: z qd̄ regulā veritatis te-
net vestra auctōitate roboretur. **E**ū ad
huc in becci monasterio eēm abbas pre-
sūpta ē a quodā clerico in frātia talis as-
sertio. **S**i in deo inquit tres p̄sone sūt
vna tñ res: et nō sūt tres res vnaq̄q̄ p̄
se seperatim: sic tres angeli aut tres aie

ta tñ vt potentia et volūtate oīno sint
dē: q̄ p̄ z spūisfact⁹ cū filio ē incarnat⁹

Qd cū ad me platū eēt incepti p̄tra hūc
errorem quādā eplam. **Q**uā pte quadaz
edita p̄ficere cōtēp̄si credēs nō ea opus
eē qm̄ z ille cōtra quē fiebat incōcilio a
venerabili remēsī archiep̄scopo reinal-
do collecto errorem suū abiurauerat z n̄
l⁹ videbat q̄ eū errare ignoraret. **P**ar-
tē tñ illā q̄ fecerā: qd̄ā f̄res me nesciēte
trāscripserint atq̄ alijs legēdā tradide-
rūt. **Q**d idcirco dico vt si i alicui⁹ ma-
n⁹ pars illa venerit quāq̄ ibi nihil fal-
sū sit tñ tāq̄ imp̄fecta z nō exq̄sita reli-
quat: z hic qd̄ ibi incepti diligēt⁹ incept-
tū z p̄fectū req̄ratur. **P**ostq̄ em̄ in an-
glia ad ep̄iscopatū nescio q̄ dei dispositi-
ōe capt⁹ z retē⁹ sū: audiui p̄fate noui-
tatis auctōrem in sua p̄seueratē snia dicere
se nō ob aliū abiurasse qd̄ dicebat nisi qz
a p̄plo iterfici timebat: hac igit̄ cā qd̄ā
f̄res p̄cib⁹ suis me coegerūt vt soluerē q-
stionem q̄ ip̄e sic irretit⁹ erat et nullo mō
se expediri ab ea crederet nisi aut incar-
natōe dei p̄ris z spūisfacti aut deoz mul-
titudie se ip̄ediret. **Q**d rogo ne q̄s pu-
tet p̄sūp̄sisse me: q̄ si fortitudinē fidei cri-
stianē mee existimē idigere defēsōis au-
xilio. **Q**uipe si q̄ cōtēptibil̄ hominū
tor̄ sc̄tis z sapiētib⁹ vbiq̄ existētib⁹ ad
cōfirmādū fidē xp̄iane firmamentū q̄si
mea idigeat defēsōe: aliqd̄ scribere tēp-
tarē: p̄sūptoz vt iudicari z d̄ ridēdus
posse videri. **S**i em̄ me viderent hoies
alij: hominū paxill⁹ z finib⁹ z alijs reb⁹
q̄b⁹: nutantia ligari z solidari solent ela-
borare circa mōtē olympū ad cōfirmā-
dū eū ne alicui⁹ ip̄ulsu mitaret aut sub-
uerteret: murū si se a risu z d̄ risu cōtine-
rēt: q̄tomagis cū lapis q̄ absis⁹ est de
mōtē sine maib⁹ z p̄cussit z comminuit
statuā q̄ vidit i somno nabuchodonō-
sor. **J**am sc̄tus est mons magnus et im-
pleuerit vniuersam terrā si eū meis rati-
onibus fulcirez quāsi nutantē stabilire